

oxlant'oxlaxh'oyeb'erye
Yenvany'veratsv'rinday'ahnary'ornjan
day'erenidy'en'y'ely'ave
zkuly'r'axnary'enehauay'an

8. SAMENVATTENDE TABEL VAN FONEEMEN, ALLOFONEN EN REGELS

FONEEM	ALLOFOON	SPELLING	REGEL
/gαν/	[g]	<gaan>	
/kεy/	[k]	<teg>	Auslautverscherping
/ʔɔpγan/	[x]	<opgaan>	progressieve assimilatie
/xacs/	[x]	<chaos>	
/ʔoxboey/	[ʃ]	<achhui>	regressieve assimilatie

Hongaarstalige studenten – taalspecificiteit

Het eerste deel van de definitie van de doelgroep, 'Hongaarstalige studenten' heeft ook een implicatie die centraal staat. De leden van de doelgroep hebben allemaal dezelfde moedertaal die bovendien tot een andere taalfamilie behoort. Wetenschappers, van welk theoretisch kader dan ook (*error analysis*, *markedness theory*, *interlanguage hypothesis*, enz.) (Celce-Murcia 1994: 19-24), zijn het erover eens dat interferentie, ofwel negatieve transfer, meestal een aanzienlijke belemmering is bij het leren van de uitspraak van een vreemde taal. In de meeste uitspraakleerboeken – aangezien de doelgroep ervan heterogeen is – wordt er echter geen of weinig belang aan de moedertaal van de taallearners gehecht.

Op enkele uitzonderingen na zijn de voor anderstaligen bedoelde leerboeken (vooral intramuraal) bestemd voor mensen die de taal binnen het Nederlandse taalgebied willen leren en gebruiken. Het gaat dus meestal om mensen met verschillende moedertalen. Het is begrijpelijk dat deze leerboeken niet op alle taalspecifieke problemen waarmee de sprekers van de een of andere taal geconfronteerd zijn kunnen ingaan.⁴ Het vergelijken en contrasteren van de moedertaal met de doeltaal, zowel fonetisch als fonologisch, is echter een belangrijk hulpmiddel, in het bijzonder bij meer taalbewuste groepen, zoals toekomstige neerlandici.

In mijn leerboek wordt er een taalspecifieke benadering gehanteerd om speciale hulp te bieden aan de Hongaarstalige studenten. Dat houdt bijvoorbeeld in dat zowel de articulatorische als de fonologische verschillen tussen het Hongaars en het Nederlands behandeld worden. Bij elk foneem wordt er bijvoorbeeld een apart deel besteed aan de articulatorische moeilijkheden van Hongaarstaligen. Illustratief hiervoor is het volgende uittreksel van het deel 'Vergelijking met het Hongaars':

uitspraak (Dalton en Seidlhofer 1994: 18-22; Kenworthy 1987: 45-46). Het is duidelijk dat voor docenten deze bewuste kennis onmisbaar is. Als gevolg hiervan moet een leerboek dat speciaal voor universiteitsstudenten, dat wil zeggen voor toekomstige neerlandici (waarvan velen later docent worden) bestemd is, naast de praktische oefeningen, ook veel aandacht besteden aan het bewustmaken van de 'uitspraakgrammatica', de fonologie van de taal.

In het leerboek krijgt de theorie dus een belangrijke rol. In de eerste plaats wordt er gebruik gemaakt van het theoretische apparaat van de fonetiek en de fonologie. Zo wordt bijvoorbeeld het fonetische schrift van IPA gebruikt, de vakterminologie van articulatorische fonetiek. De fonologie wordt in de eerste plaats een structureel ordeningsprincipe gehanteerd. Dat wil zeggen dat de hoofdstukken zijn geordend op basis van fonemen (niet op basis van klanken dus) en de natuurlijke klassen. Bij elk foneem of foneembaar worden de fonologische regels die voor het gegeven foneem of foneembaar van toepassing zijn, beschreven. Daarnaast worden er natuurlijk oefeningen aangeboden. Ter illustratie presenteert ik hier de beschrijving van regressieve assimilatie van velaire fricatieven, een transcriptieoefening en een samenvattende tabel van foneem-allofooncorrespondenties.

5.2 Assimilatieverschijnselen

5.2.1 Regressieve assimilatie

$x \rightarrow y / _ b, d$

Net als in het Hongaars, wordt een stemloze fricatief (/s, f, x/) stemhebbend als hij een stemhebbende ploesief voorafgaat, bijv. *lachhui* /ʔoxboey/ → [ʔoxyboey]. Er vindt dus regressieve assimilatie plaats. (voor f zie ... voor s zie ...) De regel is van toepassing zowel in de simplexen als in de morfologisch complexe woorden.

Hierbij is het van geen belang of de stemloze fricatief een onderliggend /x/ of een /y/ is, die door de verscherpingsregel als [x] gerealiseerd wordt. De regressieve assimilatie vindt in beide gevallen plaats, bijv. *aanlegkoei* /'anley+buji/ → [anlex+buji] → [anley+buji].

9 • Laiter en spreek uit: /xb, xd/ → [yb, yd]

lachhui *laxhuk* *pechdient* *pechdientlye*

9 • Laiter en spreek uit: /yb, yd/ → [yb, xdl] → [yb, ydl]

<i>rughy</i>	<i>legkord</i>	<i>oogkol</i>	<i>zegbaar</i>
<i>bergheek</i>	<i>hoogkol</i>	<i>deegkok</i>	<i>legdek</i>
<i>dagdeef</i>	<i>slugduf</i>	<i>zoogdier</i>	<i>hoogdag</i>

Vooral in snelle spraak vindt de assimilatie ook op zinsniveau plaats, over de woordgrenzen heen (sandsi), bijv. *Leg die maar neer. Hey dimmer!* → [lex dimmer] → [leydimmer]